

УДК 336.15:330.341.1:332.14

Доценко О.Ю.

асистент кафедри економічного аналізу і фінансів, ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ

Удосконалення організаційного механізму формування фінансових ресурсів регіонального інноваційного розвитку

Dotsenko O.

Assistant of the Department of Economic Analysis and Finance, National Mining University, Dnepropetrovsk

Improving the organizational mechanism of formation of the financial resources of regional innovation development

В статті автором запропоновані шляхи трансформації системи управління інноваційним розвитком регіону. Також в рамках дії Закону України «Про державно-приватне партнерство» автором розглянуті організаційні кроки впровадження консолідованого фінансування інноваційних проектів на регіональному рівні.

In this article the author offers ways to change the system of innovative development of the region. Also within the framework of the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" author offered to organizational steps the introducing of consolidated financing of innovative projects at the regional level.

Ключові слова: іновації, фінансові ресурси, регіональні інноваційні проекти, рефінансування

Keywords: innovation, financial resources, regional innovation projects, refinancing

Постановка проблеми. Умовою ефективного розвитку економіки України та її регіонів є нарощування виробничого потенціалу, що неможливо без впровадження інновацій. Однак, на сьогодні реалізація інноваційних проектів відбувається повільними темпами в результаті ряду проблем, до основних з яких можна віднести, недостатність фінансування у зв'язку з

браком коштів, високі ціни на кредитні ресурси для позичальників, слабка капіталізація банківської системи, високі ризики інноваційних проектів.

Аналіз останніх досліджень. Удосконаленню процесу управління інноваційним розвитком регіону та його фінансовим забезпеченням присвячені роботи Яненкової І.Г., Бобровської О.Ю., Гарман М.В., Карпець О.С., Геєця В.М., Крупки М.І., але в умовах постійно змінних економічних та політичних умовах функціонування регіонів України потребує уточнення та адаптація напрацьованих розробок. Потребує подальшого дослідження організаційний механізм управління інноваційним розвитком регіону в умовах завершення дії Регіональних центрів інноваційного розвитку та здійснення управління інноваційним розвитком регіону лише обласним держадміністраціям.

Тому **метою статті** є розробка рекомендацій щодо трансформації організаційної структури та механізму функціонування системи управління фінансуванням інноваційного розвитку регіону.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [1], регулювання інноваційним розвитком на регіональному рівні здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними і районними радами відповідно до їх компетенції шляхом:

1) затвердження регіональних інноваційних програм, що кредитуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів;

2) визначення коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансової підтримки регіональних інноваційних програм делегують повноваження обласним і районним державним адміністраціям фінансування регіональних інноваційних програм через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) у межах виділених у цих бюджетах коштів;

3) контролю фінансування регіональних інноваційних програм за кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів.

Управління регіональним інноваційним розвитком спрямовується на:

– аналіз науково-технічного потенціалу регіону та рівня його

інноваційного розвитку;

- визначення та обґрунтування регіональних науково-технічних, промислових і інноваційних пріоритетів;
- розробку та реалізацію інноваційно-інвестиційних програм;
- використання на рівні регіону прогресивних науково-технічних розробок регіону та світових наукових досягнень;
- створення і стимулювання розвитку мережі нових форм інноваційної інфраструктури: технопарків, технополісів, науково-виробничих, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів тощо [2].

Управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку регіону полягає у виконанні програми інноваційного розвитку регіону шляхом отримання запланованих програмою джерел фінансування у повному обсязі та контролі за їх цільовим використанням. При цьому, основна задача органів місцевого самоврядування забезпечити повне й своєчасне надходження та ефективне використання фінансових ресурсів, спрямованих на інноваційний розвиток.

Управління інноваційним розвитком Дніпропетровського регіону забезпечує Управління науки, вищої та професійно-технічної освіти Департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації через Відділ науки та вищої освіти. Департамент відповідно до «Положення про Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації» [3] забезпечує реалізацію на території Дніпропетровської області державної політики у сфері освіти, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій, інтелектуальної власності. Відділ науки та вищої освіти Департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації свою діяльність спрямовує в основному на розвиток, управління та фінансове забезпечення науки та вищої освіти Дніпропетровської області, а інноваційна діяльність регіону відділом керується тільки з точки зору керування науковою діяльністю в інноваціях. Саме це є гальмом інноваційного розвитку регіону, так як більшість наукових розробок так і залишаються на стадії розробок.

Основним документом, який регламентує шляхи інноваційного розвитку Дніпропетровського регіону є Регіональна програма інноваційного розвитку на період до 2020 року, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24 грудня 2004 року № 493-24/IV «Про регіональну програму інноваційного розвитку на період до 2020 року» [4]. Але на даний час виконання регіональної програми інноваційного розвитку йде достатньо повільними темпами, що пов'язане з відсутністю прямого контролюючого та керуючого підрозділу державних органів управління інноваційним розвитком, призупиненням фінансування запланованих заходів програми. Тому потребує перегляду й доопрацюванню запланованих заходів програми відповідно до сучасних умов економічного, науково-технологічного та соціального середовища регіону.

Проаналізував сучасну структуру управління інноваційним розвитком та його фінансовим забезпеченням, автор дійшов до висновку, що на сьогодні розвиток системи управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку Дніпропетровського регіону не тільки не завершено, але й призупинено.

На нашу думку, потребує створення відповідного структурного підрозділу, який би входив до складу Департаменту освіти та науки, але його основне завдання повинно полягати саме в управлінні інноваційним розвитком області, але у взаємозв'язку з науково-технічним розвитком, яким керує Відділ науки та вищої освіти. Таким підрозділом може стати «Сектор інноваційного розвитку». Саме на «Сектор інноваційного розвитку», на думку автора, необхідно покласти функції з управління та контролю інноваційним розвитком Дніпропетровської області, відповідно до затвердженого Положення про Департамент [3], розділів їх між Відділом науки та вищої освіти й запропонованим автором Сектор інноваційного розвитку, при чому залучив до роботи спеціалістів Відділу науки та вищої освіти.

Рішення проблеми недостатнього фінансування інноваційного розвитку регіону, автором пропонується розв'язати за рахунок розвитку консолідованого фінансування інноваційних проектів, коли кілька

розпорядників фінансових ресурсів, тимчасово об'єднавши свої зусилля, надають фінансові ресурси, отримуючи при цьому відповідний ефект [5]. Консолідоване фінансування дозволяє акумулювати необхідний обсяг фінансових ресурсів і розподілити ризики між всіма учасниками угоди, щодо фінансування інноваційних проектів.

Основною перешкодою при впровадженні консолідованого фінансування може стати, перш за все, відсутність нормативного регулювання в області консолідованого фінансування, а саме: відсутність стандартної документації по угодам консолідованого фінансування та відсутність судових прецедентів в області розгляду спорів по цим угодам. З урахуванням даних обставин доцільно розробляти спеціальні механізми консолідованого фінансування, що перебувають у рамках поточного законодавства України [1,6].

Для ефективного фінансового забезпечення та контролю над фінансуванням інноваційних проектів, автором пропонується під керівництвом Дніпропетровської обласної державної адміністрації створити Державну бюджетну організацію «Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області» основна мета діяльності якого, на думку автора, це управління та контроль саме процесу фінансової підтримки впровадження інновацій в Дніпропетровській області. Дільність фонду повинні відповідати Закону України «Про державно-приватне партнерство» [6]. Створення фонду повинно бути зафіксовано відповідним розпорядженням голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації, а його діяльність здійснюватися відповідно до затвердженого Дніпропетровською обласною державною адміністрацією «Положенням про Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області» Перелік організаційних заходів та розрахунок коштів на створення фонду може бути затверджений в оновленій Регіональній програмі інноваційного розвитку Дніпропетровської області .

На функції Фонду, автором пропонується покласти функції керування фінансуванням щодо реалізації інноваційних проектів регіону, які

відбираються конкурсною комісією, у порядку й на умовах, встановлених Положенням про Регіональний фонд, шляхом надання кредитів, надання позик, здійснення лізингових операцій, фінансування на поворотній основі в інших формах, участі в статутних фондах господарчих товариств. Основне завдання фонду - відбір найбільш ефективних проектів для надання фінансової підтримки за рахунок, запропонованого автором [5] консолідованого фінансування. Відбір інноваційних проектів, які будуть профінансовані консолідовано, повинен відбуватися за результатами засідання конкурсної комісії, склад і положення про яку затверджується розпорядженнями голови облдержадміністрації. До складу комісії можуть входити представники державної та місцевої влади, представники зацікавлених суб'єктів господарювання області та суб'єктів фінансового ринку області.

Структура управління Регіонального фонду фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області повинна включати представників органів влади, підприємств та організацій, найбільш зацікавлених в фінансуванні та розвитку науковій та інноваційній діяльності в Дніпропетровському регіоні. Реалізацію заходів щодо створення та функціонування «Регіонального фонду фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області» передбачається здійснювати за рахунок коштів державного та обласного бюджетів, коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, зацікавлених підприємств та організацій, грантів міжнародних організацій.

Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області прямо не фінансує інноваційні проекти, а здійснює організаційні кроки щодо фінансування проекту на основі акумулювання розрахованих часток розпорядників фінансових ресурсів. За допомогою формування фонду, Інноватор може отримати необхідну суму фінансових ресурсів під реалізацію інноваційного проекту в обсязі й на умовах, які не завжди доступні одному інвестору.

Механізм функціонування системи управління консолідованим фінансуванням відповідно до положень Постанови КМУ «Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства» [7] та в умовах функціонування фонду, на думку автора, можна описати наступним чином. Інноватор, що має бажання створення інноваційного продукту або впровадження інноваційної технології формує бізнес-план інноваційного проекту, в якому обов'язковою умовою є розширена фінансова частина з розрахунками економічного, комерційного, бюджетного, соціального та екологічного ефектів, направляє його на розгляд конкурсної комісії Регіонального фонду фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області.

Організації, підприємства, місцеві та державні органи влади (далі – розпорядники фінансових ресурсів), які можуть отримати ефекти від реалізації інноваційного проекту та мають бажання здійснити спільне фінансування проекту, погоджують із Інноватором умови такого фінансування.

Розпорядники фінансових ресурсів, Інноватор та Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області (далі – учасники консолідованого фінансування) укладають наступні Договори:

- між кожним розпорядником та Регіональним фондом фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області на предмет згоди надання відповідної суми фінансових ресурсів з метою фінансування конкретного інноваційного проекту, на умовах, які дозволять розпоряднику отримати запланований проектом ефект;

- між Інноватором та Регіональним фондом фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області на предмет згоди отримання відповідної суми фінансових ресурсів, яка буде використана за строго цільовим призначенням, а реалізація проекту принесе кожному з розпорядників заплановані ефекти. Відповідно до договору Інноватор зобов'язується здійснити роботи зі створення інноваційного продукту або впровадити інноваційні технології відповідно до погодженого бізнес-плану й кошторису доходів та видатків, а Фонд - оплатити ці роботи.

Усі договори повинні містити умови фінансування, строки надання фінансових ресурсів, умови повернення (якщо це кредитні ресурси), умови отримання запланованих ефектів, умови оплати отриманих фінансових ресурсів, а також обов'язки та права усіх учасників консолідованого фінансування окремого інноваційного проекту.

Для організації поточної роботи по фінансуванню інноваційного проекту (на кожному етапі) розпорядниками фінансових ресурсів та незалежними експертами створюється Рада Регіонального фонду, в яку делегується представник від кожного розпорядника. Зазначена Рада Регіонального фонду є вищим колегіальним органом управління консолідованого фінансування. Рада Регіонального фонду вибирає Голову Ради, який веде збори та підписує Протоколи.

Фінансування на користь Інноватора у відповідності з кошторисом інноваційного проекту здійснюється через органи Державного Казначейства в Дніпропетровській області. В органах Казначейства відкривається Спеціальний рахунок Регіонального фонду, на який поступають кошти від кожного розпорядника у відповідності до договору, та з якого відбувається платежі на користь Інноватора у відповідності розрахованого кошторису витрат проекту. Також в процесі реалізації проекту на цей рахунок Інноватором будуть направлятися платежі, які є платою за фінансові ресурси, які будуть виплачуватися кожному з розпорядників у відповідності до розрахованих кошторисів видатків проекту.

Фінансування через спеціальний рахунок Державного казначейства дозволить прозоро контролювати процес фінансування інноваційного проекту та отримання ефектів розпорядниками на всіх етапах його реалізації. Державне казначейство у Дніпропетровській області зобов'язується забезпечувати розрахунки з Інноватором відповідно до затвердженого кошторису й контролювати виконання ним оплачуваних робіт.

Частка кожного розпорядника у консолідованому фінансуванні буде визначатися пропорційно розміру його участі в наданні фінансових ресурсів та отриманого ефекту [5].

З метою фінансування діяльності Регіонального фонду, в умовах дефіциту бюджетних коштів, Інноватор та розпорядники фінансових ресурсів, які отримують економічний та комерційний ефекти, сплачують встановлену плату за консультаційні послуги, яку перераховують на поточний рахунок Регіонального фонду, відкритий в органах державного казначейства в Дніпропетровській області. Розмір плати встановлюється рішенням голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації, залежить від суми інноваційного проекту та суми фінансових ресурсів розпорядника. Отримані кошти спрямовуються на оплату праці експертів та консультантів, придбання поточних товарів та послуг, необхідних для безперебійної роботи Фонду.

Застосування запропонованого автором механізму консолідованого фінансування інноваційних проектів дозволить:

1) Забезпечити фінансову прозорість усього процесу фінансування, оскільки всі видатки будуть здійснюватися по затвердженому кошторису, який буде основним фінансовим документом проекту, затвердженим Департаментом освіти та науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації та переданий в органи Державного казначейства в Дніпропетровській області.

2) Гарантовано забезпечити учасникам консолідованого фінансування прозорий розподіл доходу, отриманого від реалізації інноваційного проекту.

3) Залучити до участі в консолідованому фінансуванні нерезидентів (у першу чергу – фонди-грантодавці), які не стали б фінансувати такі проекти поодино.

При дослідженні перспектив впровадження консолідованого фінансування виникає питання розробки методологічного підходу до розвитку даного інструмента фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіону. Для впровадження консолідованого фінансування в регіональну практику необхідно провести інституціональні перетворення й, насамперед, створити Державну організацію «Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області». При консолідованому

фінансуванні саме Регіональний фонд буде виступати в ролі фінансово-розрахункового центру, так як на спеціальний рахунок державної організації в органах казначейства будуть акумулювати фінансові ресурси, залучені шляхом участі розпорядників у консолідованому фінансуванні.

Так як «Регіональний фонд фінансової підтримки інноваційного розвитку Дніпропетровської області» пропонується створювати як державну організацію під керівництвом Дніпропетровської обласної державної адміністрації, то на інтернет-сайті Інформаційно-ресурсного центру Дніпропетровської області «Відкрита влада», необхідно буде розмішувати наступну інформацію:

- список інноваційних проектів, поданих на розгляд Конкурсної комісії , та короткий опис;
- комерційні пропозиції для потенційних розпорядників фінансових ресурсів;
- стандартний пакет документів;
- аналітичні звіти о діяльності Фонду
- аналітичні звіти про хід реалізації проектів, які фінансуються під егідою Фонду.

Регіональний фонд також буде збирати та поширювати між своїми учасниками інформацію про нові укладені договори з консолідованого фінансування.

Таким чином, як свідчить вищевикладене, з метою підвищення ефективності управління інноваційним розвитком регіону основними завданнями для розширення регіонального консолідованого фінансування інноваційних проектів повинні стати:

- 1) забезпечення розробки та прийняття нормативно-правової бази по процедурі консолідованого фінансування регіональних інноваційних проектів ;
- 2) сприяння створенню в регіоні елементів організаційної інфраструктури, яка забезпечує консолідоване фінансування;
- 3) надання державних гарантій по проектам, які фінансуються консолідовано;

4) відпрацьовування технології надання консолідованого фінансування.

Запропонований автором організаційний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку Дніпропетровського регіону дозволить трансформувати систему управління інноваціями на регіональному рівні та в рамках державно-приватного партнерства забезпечити можливість реалізації консолідованого фінансування регіональних інноваційних проектів, що в свою чергу позитивно вплине на рівень соціально-економічного розвитку та підвищить рівень конкурентоспроможності регіону.

Подальше дослідження необхідно спрямувати на конкретизацію розподілу функцій між існуючими відділом науки та освіти та запропонованим сектором інноваційного розвитку з урахуванням організаційної структури, яка є необхідною для підвищення ефективності інноваційного розвитку регіону.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» : офіц. текст прийнятий Верховною Радою України 04 липня 2002р.: із змінами та допов. станом на 16 жовтня 2012 - Режим доступу: [www/URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15)
2. Рішення обласної ради Чернігівської області «Про затвердження Програми науково-технічного та інноваційного розвитку Чернігівської області на 2011-2015» роки від 25 березня 2011 року. – 46с. - Режим доступу: [www/URL: http://www.chernihiv-oblrada.gov.ua/index.php?th=cat&cat_id=207&item_id=1415](http://www.chernihiv-oblrada.gov.ua/index.php?th=cat&cat_id=207&item_id=1415).
3. Розпорядження голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації Про затвердження Положення про Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 28 грудня 2012 року № Р-982/0/3-12 - Режим доступу: [www/URL: http://adm.dp.ua/OBLADM/Obldp.nsf/%28docweb%29/9BC5AFFE4A7901B5C2257AF0004C492D?OpenDocument](http://adm.dp.ua/OBLADM/Obldp.nsf/%28docweb%29/9BC5AFFE4A7901B5C2257AF0004C492D?OpenDocument)

4. Рішення Дніпропетровської обласної ради № 493-24/IV «Про регіональну програму інноваційного розвитку на період до 2020 року»
- Режим доступу: [www/URL: http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/0/74](http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/0/74).
5. Галушко О.С., Доценко О.Ю. Консолідоване фінансування інноваційного розвитку регіону / О.С. Галушко, О.Ю. Доценко // Економічний вісник НГУ. – 2012. - № 1. - С. 12-19.
6. Закону України «Про державно-приватне партнерство» : офіц. текст прийнятий Верховною Радою України 01 липня 2010р.: із змінами та допов. станом на 02 груд. 2012 - Режим доступу: [www/URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17)
7. Постанова КМУ «Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства» офіц. текст прийнятий Верховною Радою України 17 берез. 2011р.: в поточній редакції на 17 берез. 2011р - Режим доступу: [www/URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/279-2011-%D0%BF](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/279-2011-%D0%BF)